

ORSZÁGOS
TUDOMÁNYOS DIÁKKÖRI KONFERENCIA

DOLGOZAT

Lóczy Renáta Tünde
Tanító

2024

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
Juhász Gyula Pedagógusképző Kar
Alkalmazott Pedagógiai Intézet Tanítóképző Tanszék

**ISKOLAI AGRESSZIÓ / ZAKLATÁS NEGATÍV HATÁSAI AZ ÁLLAMI
GONDOZOTT GYERMEKEKRE**

-

**THE NEGATIVE EFFECTS OF AGGRESSION / BULLYING AT SCHOOL
ON CHILDREN IN STATE CARE**

Témavezető:

dr. Gulyásné dr. Turcsányi Enikő

Főiskolai docens

Készítette:

Lóczy Renáta
Tünde

Tanító szak

SZEGED, 2024

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	4
AZ ISKOLAI ZAKLATÁS	6
Zaklatók	7
Áldozatok	9
Szemlélődők	10
Helyszínek	11
Pedagógus szemszögből a bullying	12
A zaklatás más fajtája	13
Cyberbullying – internetes zaklatás	13
Prevenció – intervenció	13
AZ ÁLLAMI GONDOZOTTAK.....	15
Gyermekvédelem	15
Nevelőszülők	15
Az állami gondozottak jövőképe	17
Az állami gondozottak beilleszkedése	18
KUTATÁS ISMERTETÉSE	19
Kutatás célja	19
Módszerek	19
Résztvevők	19
Mérőeszköz	19
Életkori megoszlás	20
Kérdések kiértékelése	20
Eredmények	28
ÖSSZEGZÉS	29
IRODALOMJEGYZÉK.....	31
TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE	33
ÁBRÁK JEGYZÉKE.....	34
MELLÉKLETEK.....	35
.....	35
PLÁGIUMNYILATKOZAT	39

BEVEZETÉS

Dolgozatomhoz egy olyan témát választottam, amelyet valamelyest a saját bőrömön tapasztalhattam meg eddigi éveim alatt. Gyermekkorom meghatározó részében állami gondoskodásba kerültem, amelyben a mai napig nevelkedem. Mivel az éremnek is két oldala van, így ennek a helyzetnek is az volt. Nevelő családba kerültem, így átélhettem azt, milyen testvérekkel együtt élni, ami azelőtt lehetetlen volt. Miután idősebb lettem és megváltozott a gondolkodásom érzékeltem azt, amit talán a velem egy cipőben járó állami gondozottak is éreznek: a valahova tartozás hiányát. Úgy vélem, ha valaki nem kisgyermekkorában kerül a rendszerbe, hanem ezt követően serdülőkorban, amikor már érettebben gondolkodik, akkor előfordulhat, hogy azt érzi, amit én is éreztem és a mai napig érzek, hogy nem tartozik senkihez. Bármennyire is szerettek az eddigi nevelőszüleim, mégis tudom, hogy sosem leszek az ő vérszerinti gyermekük. Ebből kifolyólag az állami gondoskodásban nevelkedő gyermekek, fiatalok és fiatal felnőttek élete nehezebb, mint társaiké. Az iskolai környezet, pedig valakinek segít, valakinek pedig nehezebbre fordítja a helyzetét.

Iskolai gyakorlataim során volt szerencsém jobban belelátni a gyermekek világába. Tudomásom nem volt arról, hogy az adott osztályban voltak-e nevelt gyermekek, de ennek ellenére is észrevehető volt a kiközösítés, csúfolás és piszkálódás. Általános iskolásként sajnos én is ennek áldozatává estem. Mielőtt a rendszerbe kerültem és azt követően is. Olyan dolgok, amiket akkor lehet én nem tartottam fontosnak, és nem bántottak meg, valamiért a mai napig az emlékezetemben vannak. Viszont másnál sajnos elég komoly hatásai is lehetnek ezeknek a „gyermeki csínyeknek”. Sajnálatos módon az iskolai zaklatás / bántalmazás jelensége egyre gyakoribb a mai világban és a technológia rohamos fejlődése pedig az internetes zaklatás meleg ágya. Nagyon sok gyermek kap fiatalon használati jogot egy – egy okoseszközhöz. Lehet az tablet, okostelefon, okosóra, laptop, bármi. A szülők mégsem ellenőrzik folyamatosan gyermek tevékenységeit az eszközökön és így olyan tartalmakhoz is hozzáférhetnek, amelyek még nem nekik valók, illetve nehezebben lehet kiszűrni az internetes zaklatókat is.

A köztudatban sok olyan negatív sztereotípiát fogalmazódott meg, ami meghatározza egy – egy gyermek életét. „Ha állami gondozott, akkor biztosan koszos és piszkos” vagy „rossz hatással lenne a gyermekemre és valami rosszba vinné bele” stb. Kimondatlanul is érezhető a levegőben ez a fajta beskatulyázás, de több esetben kimondva is szembesülnek

ilyen és ehhez hasonló mondatokkal a rendszerben élők. Mentálisan ez egy megterhelő jelenség, sokszor ezeket sem ők, sem más áldozat nem mondja el otthon. Úgy gondolkoznak, hogy ha elmondják, akkor a szülő vagy nevelőszülő jelzést tesz a pedagógusnak, aki pedig a zaklató szüleinek és ennek következtében a zaklatás, bántalmazás jelensége magasabb mértékű lesz. Így magukban próbálják a sérelmeiket feldolgozni, ami a felnőttek számára is okozhat nehézséget. Ennek folyamán, ha bármiféle konfliktushelyzetbe kerülnek, akkor úgy vélem nehezükre esik megoldani azt.

Az iskolai bántalmazás jelensége olyan, mint egy hólabda gurítás. Ahogy görgetjük magunk előtt annál nagyobb és nagyobb lesz, míg nem egyszer csak szétörik. Így van ez a bántalmazással is. Az áldozatok túrnek nagyon sok ideig, küszködve a mindennapokkal, míg nem egyszer csak kifakadnak. Ezt a jelenséget a német „Klass” című filmben láthattam, ahol az iskolai bántalmazás jelenségét filmesítették meg, amely nyersen és valóságghún mutatta be a súlyos következményeket és a bántalmazás formáit. Mindig is érdekelt a téma, de talán ezután a film után éreztem azt, hogy én ezt szeretném valamilyen formában majd megfőkezni, mint jövőendőbeli pedagógus. Úgy vélem ez egyfajta kötelességtudatnak kellene lennie minden pedagógus számára, hiszen a most nevelkedő diákok lesznek a jövő nemzedékei. Mivel a csúfolódás már egészen kiskorban elkezdődik és egészen felnőtt korig tart, úgy gondolom ez folyamatos kezelésre szorul. A lelki sebek egy életen át kísérhetik az áldozatot és alakíthatnak ki benne egy olyan kisebbség érzetet vagy testképzavart, amelyet pszichológus segítségével hosszas munka által lehet elfogadható szintre hozni. De úgy vélem egy lépéssel hátrébb indulnak az állam által nevelt gyermekek, ugyanis nekik a családi háttér egy ingtag közeg, ami a zaklató személynek okot adhat a zaklatás megkezdésére és annak folyamatos végzésére. Ennek hatására végeztem el a kutatásomat.

AZ ISKOLAI ZAKLATÁS

Dan Olweus svéd származású norvég pszichológus volt az, akinek a nevéhez köthető az iskolai zaklatás alábbi definíciója: „...a diákot zaklatás vagy elnyomás éri akkor, ha ismétlődően és hosszú időn keresztül negatív cselekedetnek teszi ki egy vagy több más diák.” (Olweus, 1999, 717.). Smith és Rivers megkülönböztetett ezen felül még két kategóriát: indirekt és direkt zaklatást. Direkt zaklatás alatt értendő, mikor a negatív cselekedett az áldozat személy ellen irányul. Ezzel ellentétben indirekt zaklatásról akkor beszélhetünk, ha az áldozat és a zaklató között nem történik közvetlen interakció. (Körmendi Attila és Szklenárik Péter, 2012). A két nagy csoporton belül megkülönböztetünk még fizikai, verbális, közvetlen és közvetett zaklatást is, melyet az alábbi táblázat részletez:

Iskolai zaklatás			
Direkt zaklatás		Indirekt zaklatás	
Fizikai	Verbális	Közvetett	Közvetlen
– megütés – lökdösés – bezárás – valamire kényszerítés – köpködés – tulajdon elvétele, megrongálása	– csúfolás – fenyegetés – zsarolás – kinevetés	– hamis információ, kellemtelen vagy manipulált képek, videók felkerülése az internetre	– pletyka terjesztés – kiközösítés – a kapcsolat szétrombolásával való fenyegetőzés

1. táblázat: Körmendi Attila, Szklenárik Péter - Az iskolai zaklatás

A felsoroltakon felül még ezen kategóriák közé sorolható a szexuális -, és a faji zaklatás, illetve az internetes zaklatás („cyber bullying”) is. Cyber bullyingnak nevezzük, ha az áldozatot modern telekommunikációs eszközön keresztül (mobiltelefon, internet) zaklatják.

Mivel a zaklatást társas folyamatként értelmezzük így a benne résztvevőket csoportosíthatjuk. A csoportosítás attól függ, hogy milyen módon, milyen gyakorisággal és mélységben vesznek részt a zaklatás folyamatában (Körmendi Attila és Szklenárik Péter, 2012).

Összesen hat szerep azonosítható:

- zaklató
- áldozat
- segítők (aktívan segítséget nyújtanak a bántalmazás közben a zaklató szerepét betöltő személynek)
- megerősítők (fizikailag nem vesznek részt a zaklatásban, de helyesléssel segítik)
- védelmezők (áldozatot védelmezők)
- kívülállók (legtöbbször nem veszik észre magát az eseményt sem)

Ezen csoportosításokon felül Salmivalli és munkatársai (1996) egy másfajta csoportosítási módot állított elő, ahol lehetnek csoportvezetők (akik a fő hangadók az eseményben), követők (maguktól nem kezdeményeznék, de csatlakoznak) és a megerősítők (akik helyesléssel és nevetéssel biztatják a történéseket) (Christina, S., Kristi, L., Kaj, B., Karin, Ö. és Ari, K., 1996).

Zaklatók

Dan Olweus végezte a legelső olyan kutatást, amiben a zaklatók személyiségjellemzőit akarta meghatározni folyamatos megfigyelés során. Olweus a zaklatókat erős dominanciaigényű, csökkent empátikus képességgel bíró gyerekként írja le (Olweus, 1978). Mindezek mellett Salmivalli (1999) még a nárcisztikus vonásokat is jellemzőként sorolta. A zaklatói szerepben lévő gyerekek a zaklatás közben onnipotenciát, mindenhatósági érzést élnek át, ami motivációként is szolgálhat cselekedetük elvégzéséhez. A machiavellista személyiség jellemzői a manipulatív, a másik embert eszköznek tekintő és akként használó attitűd, míg a nárcizmusra a látszólag túlzott énközpontúság és egoizmus a jellemző, mellyel az alacsony önértékelésüket akarják leplezni (Christina, 1999). A három személyiségjellemző (nárcizmus, machiavellizmus, pszichopata) a Sötét Triász egészét alkotja, amelyet összefüggésbe hoztak kutatás során a zaklatás jelenlétével. Holly M. Baughman és mtsai. (2012) úgy vélték a kutatásuk során, hogy azondiák, akik a zaklatói szerepben vannak, valószínűsíthető, hogy fellelhető valamelyik személyiségjellemző.

Holly, M. B. és mtsai. (2012) hipotézise volt, hogy a legszorosabb kapcsolat a zaklatók magatartása és a pszichopátiával. A második legszorosabb kapcsolatot a zaklatók személyisége és a machiavellista személyiség között volt, így a hipotézisük beigazolódott.

Bollmer, Harris és Milich (2006) a zaklatókat egy másik szemszögből vizsgálta meg. Ők a Big Five személyiségdimenziók mentén végeztek vizsgálatokat, ahol öt személyiségjellemző alapján határozza meg az egyén személyiségét. Ide tartozik az extravenzió – introverzió (a vizsgált alany mennyire nyitott vagy zárkózott), lelkiismeretség (mennyire spontán vagy impulzív a személy viselkedése), stabilitás – neuroticitás (mennyire stabil vagy labilis az egyén érzelmi állapota), együttműködés (milyen mértékben empatikus az egyén másokkal szemben) és az élményekre való nyitottság (Costa és McCrae, 1992). Ezen tényezők mellett a vizsgálat során még figyelembe vették az élettani reakciókat. Ezalatt értendő a bőrellenállás, vérnyomás, szívritmus változás, amelyekből kikövetkeztethetők az érzelmi erősségek. Az eredményekből kiderült, hogy a rendszeresen zaklatók alacsony eredményeket értek el a proszociális viselkedéseket magába foglaló együttműködéses, lelkiismeretesség skálán és kimutatható volt az is, hogy alacsony büntudatról számoltak be, egy – egy erőszakkal kapcsolatban. Tehát egy zaklatással kapcsolatos esemény hallatán vagy látán kisebb érzelmi – változást éltek át.

Fontos megemlíteni a zaklatók motiváló tényezőit is. Björkqvist, Ekman és Lagerspetz (1982) az énídeált, énképet és normatív énképet vizsgáltak 14 – 16 éves gyerekek körében. A zaklatás szerepét betöltő gyermekekre a dominanciára való meg-növekedett igény volt jellemző. Magukat a vizsgálat során dominánsnak jellemezték, amely az énkép vizsgálatára válaszol. Az énídeál vizsgálatánál az eredmények azt mutatták, hogy ideáljuk közé tartozik a dominancia, tehát ők dominánsabbak akarnak lenni. Végül a normatív énkép vizsgálatánál azt kapták eredményül, hogy mások is elvárják tőlük a domináns viselkedést. A zaklatók dominancia igényét Dan Olweus is leírta 1978-ban.

Mindemellett még motiváló tényező lehet a szociális státusz is. Amint a gyermekek elkezdenek az iskolában tanulni fontos szerepet töltenek be a kortársak. Több szerző alapján (Vaillancourt, Hymel és McDougall, 2003; Juvonen, Graham és Schuster, 2003; Caravita, DiBlasio és Salmivalli, 2009) állíthatjuk, hogy a zaklatók népszerűbbnek és erőteljesebbnek tűnnek kortársaik körében, ami a kor előrehaladtával egyre kifejezettebb. Veenstra és munkatársai (inpress) szerint csak azok utasítják vissza a zaklatókat, illetve nyilvánítják ki nem tetszésüket a tetteikkel szemben, akik úgy érzik veszélyt je-lentenek rájuk.

Áldozatok

Az iskolai zaklatás jelensége mind a tanárok, diákok és ha a szülőknek tudomásuk van, akkor nekik is egy nehezen átélhető, és megterhelő időszak. De ezen nehézségek mellett a legnagyobb sérülésekkel az áldozatok néznek szembe.

A tipikus iskolai áldozatok személyiségére jellemző, hogy sokkal szorongóbbak, érzékenyebbek, aggódóbbak és a többi tanulóhoz képes csendesebbek és szerényebbek. Ők azok a tanulók, akiknek az önértékelése és önbecsülése alacsony. A közösségben betöltött szerepüket negatívan látják, barátaik száma igen alacsony, vagy nincsenek is barátaik. A bántalmazásra adott válaszuk rendszerint sírás, elvonulás. A zaklatók szempontjából ők a „könnyű áldozatok”, akik nem szólnak vissza és nem állnak ki magukért a zaklatás során. Dan Olweus ezen áldozatokat „passzív áldozatoknak” nevezi. Emellett még megkülönböztet az áldozatoknak egy másik csoportját, amelyeknek száma kisebb, ők az úgynevezett „provokatív áldozatok”, akiknek jellemzői közé tartozik a szorongás, illetve az agresszív viselkedés is. Viselkedésük környezetük számára zavaró és irritáló lehet nyugtalan magatartásuk miatt. A provokatív áldozatok körében többen küzdenek koncentrációs zavarokkal, illetve hiperaktivitással is (Figula E., Margitics F., Pauwlik Zs., 2010; 16 – 17).

A bántalmazás következtében az áldozatok több szinten is szenvedhetnek sérülést. A fizikai bántalmazás során keletkezett sérüléseket biológiai vagy szomatikus szintnek nevezzük. Ide tartozik a fejfájás, ágybavizelés, alvászavarok és hasi fájdalmak. Pszichológiai hatások szintjének nevezhetjük azt, mikor az egyén pszichéjét, önértékelését és érzelmi állapotát károsan érintő hatások kerülnek felszínre. Erre a szintre a legjellemzőbb pszichés zavar a depresszió. A harmadik szint a szociális hatások szintje, ahová az áldozat szociális kapcsolatait érintő hatások tartoznak.

Boulton, M.J. (2012) első számú kísérletében a vizsgált gyerekeket (7. – 8. – 9. osztályos gyerekek az Egyesült Királyságban) két csoportra osztották, amiről a vizsgált alanyok nem tudtak a másik csoport előzetes tudásáról. Boulton 5 – 8 fős csoportokban vizsgálta a középiskolásokat. Két eltérő felvezetéssel, de ugyanazon kérdéssel vizsgálta őket. Az egyik csoport azt a kérdést kapta, hogy barátkozna – e az új osztálytársával, ha tudná, hogy az előző iskolájában zaklatták, másnéven áldozat volt. Míg a másik csoportnak úgy vezették be az új osztálytársat, hogy barátkoznának – e vele, ha tudják, hogy a gyerek előző iskolájába nem tudott beilleszkedni és nem érezte ott jól magát.

1:5-ös skálán (1 – nagyon valószínűtlen, 5 – nagyon valószínű) kellett meghatározniuk, hogy barátkoznának – e az új osztálytárssal. A kísérlet eredményének azt kapták, hogy a gyerekek kevésbé barátkoznának egy olyan új személlyel, akiről tudják, hogy áldozati szerepet töltött be, mert attól tartanának, ha ismét zaklatnák, ők is, mint barátaik zaklatás áldozatai lennének. Viszont egy olyannal könnyebben alakítanának ki baráti kapcsolatot, aki nem tudott beilleszkedni az előző iskolájába.

Amellett, hogy előítéletesen miként vélekednek a diákok a zaklatottak jellemzőit is nagy részben figyelembe veszik. Ha zaklatás áldozatává válik egy diák, akkor megnézi, hogy rajta kívül zaklatnak – e még más személyt. Amikor rajta kívül még több diákot is kipécéztek maguknak a zaklatók, akkor úgy véli, hogy nem kiválasztva lettek, hanem aki éppen ott volt a környezetükben. Ezzel ellentétben, mikor csak ő egyedül kerül az áldozat szerepébe, akkor elsőként saját magában keresi a hibát. Mi lehet annak az oka, hogy ő került a zaklatás középpontjába. Frisén, Jonsson és Persson 2007-ben végeztek egy kutatást olyan 15 és 20 év közötti személyekkel, akik régen áldozati szerepet töltöttek be. Különböző életkori szakaszokra osztották a beszélgetést (7-9, 10-12, 13-15, 16-18 év) amelyekben mesélniük kellett, hogy melyik szakaszban miért kerültek a zaklatás középpontjába. A megkérdezettek válaszait 5 kategóriába lehetett sorolni, amelyeknek gyakoriság szerint sorrendben a következők:

- 1) A külső jellemvonások, megjelenés (pl.: kövérség, soványság, csúnyaság stb.)
- 2) Viselkedés (furcsa, akcentusos, szégyenlős stb.)
- 3) Társadalmi háttér (kulturális, gazdasági, vallási hátterek eltérése)
- 4) Más, nem kategorizálható okok (az áldozatnak nincsenek barátai, ő maga is zaklat másokat)
- 5) Zaklató szerepet betöltőek tulajdonságai (menőnek akarnak tűnni)

Szemlélődők

Salmivalli és munkatársai (1996) a szemlélődők lehetséges szerepeit határozták meg. A szemlélődők csoportjai:

Segítők

Salmivalli és munkatársai azonosították azokat a résztvevőket, akik a bántalmazó személynek segítenek. Ezalatt értendő az áldozat elkapása, lefogása, így aktívan nem vesznek részt a zaklatásban.

Megerősítők

Ők azok, akik szintén nem avatkoznak bele tettelegesséig az eseményekbe, hanem szóban, illetve viselkedésükkel támogatják (pl.: nevetés, helyeslés)

Védelmezők

Ide tartoznak azok, akik az áldozat segítségére sietnek és próbálják megállítani az eseményeket. Az ő szerepük „veszélyes” lehet, abból a szempontból, hogy ők is áldozati szerepbe kerülhetnek.

Semlegesek

Akik kimaradnak az eseményekből, semmilyen formában nem nyilvánulnak meg, így egyik csoportba sem sorolhatóak. De annak következtében, hogy nem avatkoznak közbe, a zaklatót erősítik (Pepler, Craig és Roberts, 1998).

Sainio, Veenstra, Huitsing és Salmivalli kimutatták, hogy azok a diákok, akiknek több védelmezője van, ő náluk kisebb arányban jelenik meg a depresszió és a szorongás, az önértékelésük pedig magasabb.

A közbeavatkozás elmulasztásának egyik következménye, hogy a zaklató(k) egy olyan válaszreakciónak vehetik, hogy ők maguk is egyetértenek ezzel és azért nem cselekednek. A szemlélődők / semlegesek szemszögéből pedig a tehetetlenség és felelősség hátrítás történik meg. Ezt az effektust a szociálpszichológia járókelő – effektusnak (bystander – effect) hívja. Minél többen tudnának segíteni az áldozaton annál kisebb esély lesz arra, hogy valaki ténylegesen segítséget nyújtson. Ennek hátterében a bizonytalanság, felelősség megosztása és a csoport kohézió mechanizmusa áll. Először a bámészkodók egymásra kezdenek nézni, hogy mi történhet(ett), aminek köszönhetően a gyors segítségnyújtás azonnal elmarad. Megnehezül annak megítélése is, hogy tényleg baj van – e és segítséget kell – e nyújtani, ami ismét zavart okozhat és a segítségnyújtás tovább késleltethető. Amint több ember érkezik, a folyamat újra kezdődik és az áldozaton nem segítenek.

Helyszínek

Az erőszakos cselekedetek több helyszínen lehettek fel. Nagy részben az osztályteremben történik meg, de az iskola udvarán is látható. Az intézményen kívül sem szűnik meg a zaklatás. Az esemény színterei közé tartozhat még az áldozat haza vagy

iskolához vezető útja is. Emellett még azok a terek, utak, ahol a diákok a lyukasóra ideje alatt gyakran tartózkodnak. A kollégium, sporttelep és más iskolával összefüggésben álló egyéb létesítmény is szolgálhat a zaklatás helyszínéül. Fazekas – Dávid Dóra (2020) megvizsgálta százalékosan, hogy mely helyszíneken milyen gyakran fordulnak elő erőszakos viselkedések a diákok szerint. A megkérdezett diákok szerint a leggyakrabban az iskola folyosóján és az udvaron történik meg a zaklatás, valamint a szünetekben és a termekben. Ezek azok a helyszínek, ahol a diákok az órák közti idejüket töltik, amikor a tanárok kisebb számban vannak jelen. Az udvaron pedig a gyerekek könnyen ki tudják kerülni a tanárok figyelmét, hiszen olyankor a pedagógusok figyelme több felé kell irányuljon. Néhány diák említette még az iskolai mosdót, tanórát és az intézmény körüli helyszíneket.

Pedagógus szemszögből a bullying

Az iskolában a pedagógusok feladata a gyerek tanítása mellett, hogy biztonságban is érezzék magukat. Mind ezek mellett egy németországi kísérlet arra adott tanúbizonyítást, hogy a megkérdezett diákok több, mint 50%-a érzi magát nagyon biztonságban, illetve biztonságban. Voltak olyanok, akik csak részben érzik magukat biztonságban, emellett 5%-uk nyilatkozta azt, hogy fél és nem érzi magát biztonságban a tanárok által. Szintén ugyanebben a kutatásban kérdezték a szülőket és a tanárokat is, hogy az erőszakos cselekedeteket mennyi érzékelik. A válaszokban a pedagógusok a zaklatási események, mint egy 46%-át, míg a szülők 56%-át tapasztalják. Ennek következtében a befolyásolási lehetőségeik is korlátozottak (Utasi, 2000)

Kutatási eredmények azt jelzik, hogy a pedagógusok munkájára is hatással van az iskolai zaklatás és erőszak számának növekedése. Megnövekedik ezzel párhuzamosan a pedagógusok terhelése, fegyelmezése és emellett a közérzetük romlása is jelentős. Emellett a diákok és a tanár közötti bizalmi viszony is folyamatosan lazul, gyengül. Leggyakrabban a tanárok már csak a zaklatás következményeit veszik észre a diákokon: iskolakerülővé válik a diák, nem szeret az iskolában lenni, inkább produkál betegségeket, mint bemenjen az iskolába, agresszív lesz és ezek által kialakulnak a konfliktusok. Figula, Margitics és Pauwlik (2010) elmondásuk alapján a tanári pályán lévő felnőtteknek nincsen megfelelő ismeretük az erőszakos cselekedetekkel kapcsolatban. Mindemellett az ezzel összefüggésben lévő jelenségekről sem, mint a drog fogyasztás, droghereskedelem és bűnözés.

A zaklatás más fajtája

Cyberbullying – internetes zaklatás

A folyamatosan fejlődő információs és kommunikációs technika és a wifi hálózat lefedettségének köszönhetően, illetve a laptopoknak, tableteknek és mobiltelefonoknak köszönhetően bárki könnyen tud csatlakozni az internetre. Számos előnyt fel lehet sorolni az eszközök és azok használata mellett. Sokban elősegíti a tanulók és tanárok munkáját napjainkban is, illetve a Covid19 világjárvány ideje alatt kialakult digitális oktatás során is. De az előnyök mellett hátrányai is vannak az eszközök és a szociális média használatának. Annak következtében, hogy több felhasználó keletkezik a különböző szociális oldalakon (Facebook, Instagram, Twitter stb.) növekedik annak az esélye is, hogy inkább használják másokkal szembeni zaklatás eszközeként. Ebben az esetben beszélünk internetes zaklatásról, másnéven cyberbullyingről (Margitics F., Figula E., Pauwlik Zs., 2020).

Willard (2007) az internetes zaklatás nyolc formáját különbözteti meg:

1. Sértő üzenetek ismételt küldése az áldozatnak (zaklatás)
2. Pletykák terjesztése egy személyről az interneten
3. Mások személyi adataival való visszaélés, annak érdekében, hogy a másikkal a hírneve csorbuljon
4. Titkok, megalázó információk megosztása az interneten
5. Mások által elérhetővé tett megalázó információk kibocsátása
6. Annak elérése érdekében, hogy a másikat direkt módon megbántsa egy csoportból való kizárása
7. Vulgáris, dühös kommunikáció
8. Ismétlődő zaklatás úgy, hogy az érintett félve érezze magát.

A hagyományos zaklatással összehasonlítva az internetes zaklatásnál elterjedt az anonimitás.

Prevenció – intervenció

Annak érdekében, hogy a már nagy részben elterjedt zaklatás, kirekesztés, áldozattá válás kézben tartható, mérsékelhető legyen szükség van egy preventív stratégiára. Norvégia, Svédország, Dánia és Finnország, azaz a skandináv országok voltak az elsők között, ahol ezzel a gondolattal foglalkoztak. A legáltalánosabb célok,

hogy az iskolai zaklatásból fakadó problémák súlyát csökkentse, illetve az újabbakat megelőzze. A programban együttműködtek iskolák, szülők, szociális együttműködésekre építették (Figula E., Margitics F., Pauwlik Zs., 2010).

Dan Olweus (1991) programjában három szintet különböztet meg: az iskolai szintet, osztályközösségi szintet és tanulói (egyén) szintjét. Mindegyik szintben a prevenciónak más formáját alkalmazta.

Az első szintben, azaz az iskolai szintben a képzés és az oktatás biztosítása, amely megerősíti és fejleszti a tanulók képességeit. Emellett a felügyeleti rendszer biztosítása, ami fokozott ellenőrzést jelent a szünetekben, tanórán kívüli tevékenységekben. Ezen felül a közösségi programok számának növelése, ezalatt értendőek a közösségi fórumok, szülő – pedagógus találkozók, viták stb.)

A második szintben, azaz az osztályközösségi szintben a cél, hogy a tanulók érzékeljék az iskolai zaklatás – bántalmazás súlyát és annak következményeit. Annak érdekében, hogy a diákok az osztályon belül kisebb számban váljanak zaklatóvá vagy áldozattá a kooperatív tanulás módszert alkalmazzák, ahol a diákok csoportokba rendeződnek. Az osztályfőnöki órák szerepének a megerősítése, ahol az érzékenyítés a fő cél. Cél irányos találkozók szervezése tanuló – tanuló, tanuló – tanár, tanuló – szülő, szülő – szülő, szülő – tanár között.

A harmadik szintben (egyén szintje) csak a tanulókra helyeződik a figyelem. Az áldozatok segítése, problémáiknak feltárása és tisztázó beszélgetésekben való részvétele szülőkkel, tanárokkal és diákokkal is egyaránt, de emellett kívülálló személy is lehet. A diák bátorítása arra, hogy újból be tudjon illeszkedni, de szükség esetén új helyzetbe / környezetbe helyezése (iskolaváltás).

Számos ország alkalmazta az intervenció programot sikerrel vagy félsikerrel. Az érintett iskolákban kimutatható az agresszív viselkedés megjelenésének csökkenése. Ebből kikövetkeztethető, hogy a jelenség aránya csökkenthető, de nem megszüntethető.

AZ ÁLLAMI GONDOZOTTAK

Gyermekevédelem

A Központi Statisztikai Hivatal 2012-ben kiadott Állami gondoskodástól a mai gyermekevédelemig című kiadványa alapján az állami gyermekevédelem több lépcsőn alakult ki. Elsőként a hét éven aluliakért vállalt felelősséget az állam, akiket családjukból kiemeltek és a hatóság elhanyagoltnak talált, vagy maga a gyermek talált volt. Az ideiglenes gondozásukat az állami gyermekotthonokban és a nevelőszülői hálózatok révén oldotta meg. A 20. század után a rendszer törekedett arra, hogy megelőzhessék a családokból való kiemelés és a gyermekek addig maradhassanak a vérszerinti családjukban, amíg lehetséges. Ha ez nem volt megoldható, akkor helyezték őket el otthonokban vagy nevelőszülőknél. Az utóbbi megoldást próbálták a legtöbb helyzetben alkalmazni, hogy a kiemelt gyermekeknek megteremtse a családban való nevelkedés adottságait.

Nevelőszülők

1980-ra Magyarország minden megyéjében volt legalább egy gyermekevédelmi szakszolgálat által működtetett nevelőszülői hálózat. Akkor is és a mai napig is a nevelőszülők mindennapi munkáját a szakmailag képzett tanácsadók, utó-, és családgondozók segítik. Egy 1997-es jogszabályban meghatározták, hogy kik lehetnek nevelőszülők. Nevelőszülő lehet az, aki:

- huszonegyedik életévét betöltötte
- cselekvőképes
- büntetlen előéletű
- a gondozásba helyezett gyermeknél legalább tizennyolc, legfeljebb negyvenöt évvel idősebb
- meghatározott tanfolyamon részt vevő és azt eredménnyel zárja le
- biztosítani tudja a gyermek kiegyensúlyozott fejlődését

Az állam megkülönbözteti a speciális nevelőszülőket, akik a súlyosan pszichés vagy disszociális tüneteket mutató gyermekek ellátását, illetve az olyan gyermekek ellátását biztosítani tudja, akik a fogyatékoság bármely típusával születtek így a kihelyezés során csak ilyen és ehhez hasonló gyermekek kerülnek az adott nevelőszülőhöz. Napjainkban minden harmadik gyermek különleges vagy speciális ellátásra szorul. Emellett több mint nyolc százalékuk háromévesnél fiatalabb (Juhász L., Online Tudományos Folyóirat, 2012. 11- 13).

A Központi Statisztikai Hivatal Gyermekotthonokban és nevelőszülőknél ellátott gyermekek és fiatal felnőttek a gondozás időtartama szerint című táblázata az állami gondoskodásban élő gyermekek száma összesen 22902 fő volt 2021-ben. A táblázatban a gyermekeket gondozásuk időtartama szerint csoportosítja. A gyermekotthonokban nevelkedő állami gondozottak száma 2004 és 2021 között csökkent. Míg 2004-ben azok a gyermekek, akik gondozási ideje 1-30 nap közé esett, azoknak száma 273 fő volt, az 2021-re 160 főre csökkent. Ez a csökkenés jelentős mértékben a 5 és 10 év közötti gondozási időnél jelentős. Ekkor ugyanis 2004-ben a gyermekotthonokban az állami gondozottak száma 4033 fő volt, ami 2021-re 3126 főre csökkentek. Melyet az KSH adatai alapján készült táblázat mutat:

1	25.1.1.17. Gyermekotthonokban és nevelőszülőknél ellátott gyermekek és fiatal felnőttek a gondozás időtartama szerint									
2	Év	1–30 nap	31–60 nap	61–365 nap	1 évnél több–5 év	5 évnél több–10 év	10 évnél több–17 év	17 évnél több	Összesen	
3	Gyermekotthonok									
4	2004	273	351	1 927	4 033	2 134	1 143	288	10 149	
5	2005	308	320	1 868	3 967	2 055	1 155	308	9 981	
6	2006	249	292	1 743	3 880	1 879	1 176	273	9 492	
7	2007	306	267	1 533	3 801	1 994	1 140	247	9 288	
8	2008	257	357	1 647	3 775	1 920	1 054	188	9 198	
9	2009	261	338	1 524	3 482	1 899	1 023	232	8 759	
10	2010	255	379	1 646	3 419	1 670	857	145	8 371	
11	2011	245	312	1 878	3 440	1 448	784	147	8 254	
12	2012	249	289	1 923	3 421	1 450	699	94	8 125	
13	2013	218	302	1 458	3 497	1 340	699	140	7 654	
14	2014	229	314	2 282	3 333	1 271	718	99	8 246	
15	2015	237	323	2 283	3 307	1 209	646	93	8 098	
16	2016	282	398	1 816	3 275	1 311	601	76	7 759	
17	2017	185	289	1 756	3 260	1 338	581	73	7 482	
18	2018	184	213	1 599	3 323	1 337	564	94	7 314	
19	2019	174	256	1 462	3 351	1 259	499	71	7 072	
20	2020	185	229	1 273	3 261	1 225	517	72	6 762	
21	2021	160	228	1 432	3 126	1 191	553	54	6 744	

1. ábra: Központi Statisztikai Hivatal: Gyermekotthonokban és nevelőszülőknél ellátott gyermekek és fiatal felnőttek a gondozás időtartama szerint

Emellett a nevelőszülőknél elhelyezett állami gondozottak száma növekedést mutat, így arra következtethetünk, hogy a gyermekvédelmi szervezetek a nevelőcsaládoknál való elhelyezést preferálják, hogy a gyermek vagy fiatal korú családi környezetben nevelkedhessen.

22	Nevelőszülők									
23	2004	154	116	1 604	3 674	2 724	2 156	699	11 127	
24	2005	127	214	1 232	3 873	2 770	2 261	758	11 235	
25	2006	90	131	1 276	3 766	2 956	2 328	949	11 496	
26	2007	129	192	1 180	3 981	3 215	2 330	829	11 856	
27	2008	175	144	1 568	4 434	3 031	2 256	732	12 340	
28	2009	152	205	1 481	4 586	3 266	2 353	713	12 756	
29	2010	187	206	1 370	4 423	3 176	2 288	766	12 416	
30	2011	212	308	1 787	4 732	2 893	2 149	557	12 638	
31	2012	197	179	1 830	5 117	2 916	2 101	505	12 845	
32	2013	226	240	1 902	5 655	2 954	2 003	513	13 493	
33	2014	210	301	2 191	6 090	3 084	1 864	465	14 205	
34	2015	183	289	1 860	6 603	3 287	1 886	378	14 486	
35	2016	208	321	2 227	6 516	3 442	1 728	430	14 872	
36	2017	238	386	2 206	6 680	3 642	1 753	352	15 257	
37	2018	227	426	2 183	6 807	3 653	1 730	360	15 386	
38	2019	299	316	2 215	6 754	3 753	1 838	351	15 526	
39	2020	207	379	3 051	6 903	3 406	1 567	311	15 824	
40	2021	270	338	2 228	8 034	3 451	1 544	293	16 158	

2. ábra: KSH: Gyermekotthonokban és nevelőszülőknél ellátott gyermekek és fiatal felnőttek a gondozás időtartama szerint

Amely a gyermek fejlődését nagyban elősegíti, illetve a családba való visszahelyezés lehetőségét is. Ilyenkor a vérszerinti szülőknek vagy rokonoknak esélyt adva szabályozott kapcsolattartási lehetőséget biztosít a gyermekvédelmi szolgáltató, amelynek következtében esély lehet arra, hogy az állami gondozott vissza kerülhessen a családjába.

A táblázatból kiolvasható, hogy a gyermekotthonokban és a nevelőszülői ellátásban lévő gyermekek száma csökkent. Ez az adat a családok javuló helyzetére is utalhatnak, de a gyermekek születési számának csökkenésével egyenes arányosságba hozható. 2004 – ben a születési szám 95137 fő volt, míg ez a szám 2021 – re 93039 főre esett. Ennek következtében mivel kevesebb gyermek született így kevesebben is kerülhettek állami gondoskodásba.

 22.1.1.6. Élveszületések és teljes termékenységi arányszám			
Év ^a	Élveszületés		Teljes termékenységi arányszám
	összesen	ezer lakosra	
2003	94 047	9,3	1,27
2004	95 137	9,4	1,27
2005	97 496	9,7	1,30
2006	99 871	9,9	1,34
2007	97 613	9,7	1,31
2008	99 149	9,9	1,35
2009	96 442	9,6	1,32
2010	90 335	9,0	1,25
2011	88 049	8,8	1,23
2012	90 269	9,1	1,34
2013	88 689	9,0	1,34
2014	91 510	9,3	1,41
2015	91 690	9,3	1,44
2016	93 063	9,5	1,49
2017	91 577	9,4	1,49
2018	89 807	9,2	1,49
2019	89 193	9,1	1,49
2020	92 338	9,5	1,56
2021	93 039	9,6	1,59

3. ábra: KSH: Élveszületések és teljes termékenységi arányszám

Az állami gondozottak jövőképe

Haász Sándor és Viczina Andrea (2022) tanulmánya rámutatást ad arra, hogy az állami gondoskodásból kikerülő fiatalok életkezdése az általánosságban vett fiatal felnőttekkel szemben nagy mértékben nehezebb. Gyakran előfordul a kikerülő fiatal felnőttekkel, hogy úgy alakul az életük, hogy az ismétli önmagát, így előfordulhat, hogy az ő gyermekeik is állami gondoskodásba kerülnek. A szakellátásból való kikerülésüket követően az utánkövetésük megszűnik, így nem tudni, hogy mennyire sikerül nekik a társadalom tagjává válni. A tanulmányban kérdőíves módszerrel vizsgálták, hogy milyen körülmények között nevel-

kedtek a kitöltők. A kutatás kérdései között szerepelt az iskolázottság is, melynek eredményei között a kitöltők nagy százaléka szakmunkásképzőt végzett, illetve nyolc osztályt. Pozitív dolognak tekinthető, hogy minimális arányban fordult elő, hogy valaki kevesebb, mint nyolc osztályt végzett. Mindemellett pozitívum még, hogy voltak olyanok is, akik diplomás végzettséggel rendelkeznek. A felmérés kitért még az életkezdési nehézségekre is. Három fő problémára mutatott rá a kutatás. Legnagyobb problémának a válaszadók a lakhatási problémákat sorolták, ezt követően közel megegyező arányban válaszolták az álláskeresési nehézségeket és azt, hogy miután kikerültek a szakellátásból nem volt kihez forduljanak. Magas arányban válaszolták még a pénzkezelés nehézségeit és a hivatalos ügyeknek intézését. A kutatás következtetésében megfogalmazódott, hogy azok az állami gondozottak, akik nevelőszülői ellátásban részesültek kevesebb probléma merült fel az önálló életkezdéssel, mint a gyermekotthonban felnevelkedő állami gondozottakkal. A szakellátás lehetőséget nyújt a kikerülő fiatal felnőtteknek az otthonteremtési támogatás¹ igénybevételével.

Az állami gondozottak beilleszkedése

Novák Mária (1991) megállapította, hogy a TBZ (társadalmi beilleszkedési zavarok) kutatások, melyek az 1980-as években készültek is felhívják a figyelmet arra vonatkozólag, hogy a gyermekvédelmi rendszerben nevelkedettek társadalmi beilleszkedése, illetve a mindennapi életben való boldogulása nehezebb és komplikáltabb, mint azon diákoké, akik normális családi mintával rendelkeznek. Rácz Andrea (2012) úgy vélte, hogy az állami nevelkedésből kikerülő fiatalok társadalmi beilleszkedése rámutat a gyermekvédelmi gondoskodás sikerességére. Ennek kutatására azonban releváns adatok nincsenek.

A társadalmi beilleszkedés mellett a munka világába való beilleszkedés is lényeges kérdés, hiszen a mindennapi életet befolyásoló tényező. Hanák (1985) kutatása arra adott rámutatást, hogy a legfőbb oka a szükséges munkavégzés motiváció és az akaraterő hiánya adja, de legfőképpen a társadalom által alkotott előítéllettel való találkozás befolyásolja. A kutatás szerint emiatt a volt állami gondoskodásban nevelkedők szeretnék elrejteni a múltjukat önvédelemből.

¹ Az otthonteremtési támogatás célja, hogy a nevelésbe vételből kikerült fiatal felnőtt lakáshoz jutását, tartós lakhatása megoldását elősegítse.

KUTATÁS ISMERTETÉSE

Kutatás célja

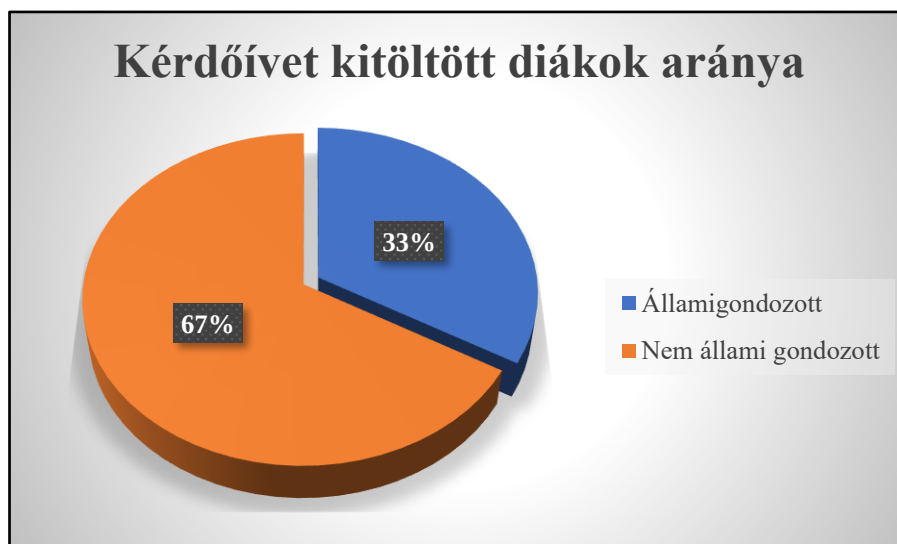
Kutatásom során arra a kérdésre kerestem a választ, hogy a (1) jelenleg állami gondoskodásban élő gyermekek nagyobb valószínűséggel vannak-e kitéve az iskolai bántalmazás jelenségének. Feltételezem, hogy (2) azon gyermekek, akiket bántalmazás ér, nagyobb előfordulással az osztályteremben ér, mindemellett, hogy (3) az állami gondoskodásban élő gyermekek körében a zaklatói szerep magasabb számban van jelen.

Módszerek

Résztvevők

A vizsgált személyek kérdőíveztetése egy része oktatási intézményekben zajlott, melyekkel az egyetem kutatási szerződésben áll. Az adatfelvétel egy nagyobb és egy kisebb lakosság számú városban történt. Az állami gondoskodásban élő gyermekek vizsgálata pedig gyámi beleegyezések alapján történt.

A kutatásban összesen 204 tanuló (89 fiú és 115 lány) vett részt, amelyből 68 diák él jelenleg állami gondoskodásban. Iskolatípus szerint a megkérdezett diákok általános iskola 3. osztályától 8. osztályig töltötték ki a kérdőívet.

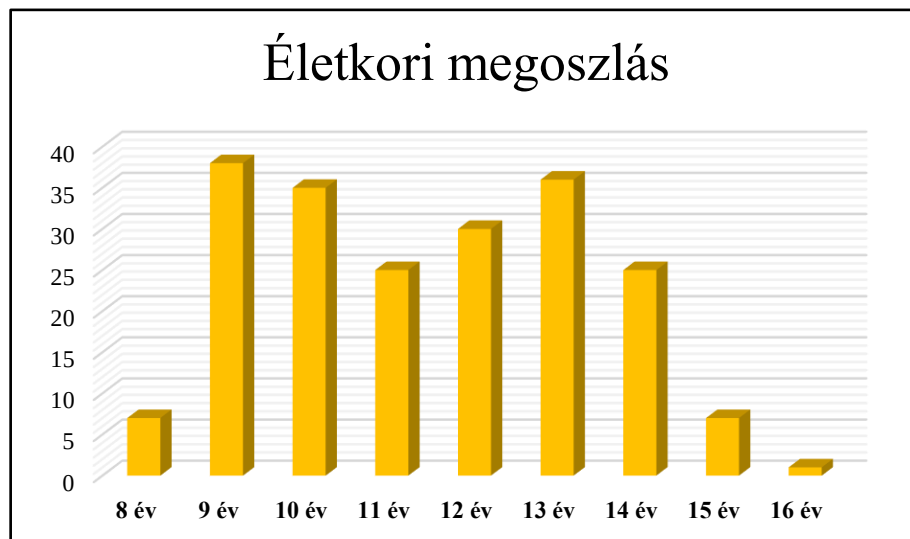
4. ábra: Kérdőívet kitöltöttek aránya

Mérőeszköz

A vizsgálat során az Iskolai Erőszak Kérdőívet (Vassné Figula E., Margitics F. és Pauwlik Zs., 2008) vettem alapul. A kérdőív 18 kérdésből tevődik össze, mely az iskola mindennapi életében előforduló tanulók közötti erőszakos cselekedetek, zaklatás jelenséget tárja fel, amelyet áldozat, támadó, csatlakozó az erőszakoskodóhoz, szemlélődőre bontja

szét. Az állításokat egy 3 fokú skálán értékelhették a válaszadók (a = soha, b = néha, c = gyakran), de emellett a kérdőívben a kitöltők egy-egy kijelentésnél több válaszlehetőség közül is választhattak. A kérdőív első 5 kérdése szociodemográfiai adatokra épül, majd az ezt követő kérdések (6 – 12) megválaszolásával kiderül, hogy a kérdőívet kitöltötték között hányan érzik magukat az áldozat szerepében és ha előfordul iskolai zaklatás hol és milyen módon történik. Ezt követően (13 – 17) pedig a kérdések a bántalmazó szerepkörre alapozódik, hogy a kitöltők hány része tartozik a bántalmazó szerepkörbe és ha előfordul bántalmazás, akkor hol és milyen módon történik. A kérdőív végén pedig arra a kérdésre keresi a választ, hogy a kitöltés során mi jutott eszükbe, mik azok a dolgok, amiket az iskolai zaklatáshoz kapcsolódóan anonim módon le szeretnének írni.

Életkori megoszlás

5. ábra: Kitöltők életkori megoszlása - összesített válaszok

A kérdőívet kitöltők életkorát tekintve a legfiatalabb kitöltő 8 éves volt (7 fő), a legidősebb pedig 16 éves (1 fő) volt. A válaszadók közül legnagyobb többségben a 9 éves kitöltők voltak (38 fő), mindemellett magas számban voltak a 13 éves (36 fő), 10 éves (35 fő) és a 12 éves (30 fő) kitöltők is. Alacsony számban voltak a 8 évesek (7 fő), a 11 évesek (25 év), 14 évesek (25 fő), 15 évesek (7 fő) és az egy 16 éves kitöltő.

Kérdések kiértékelése

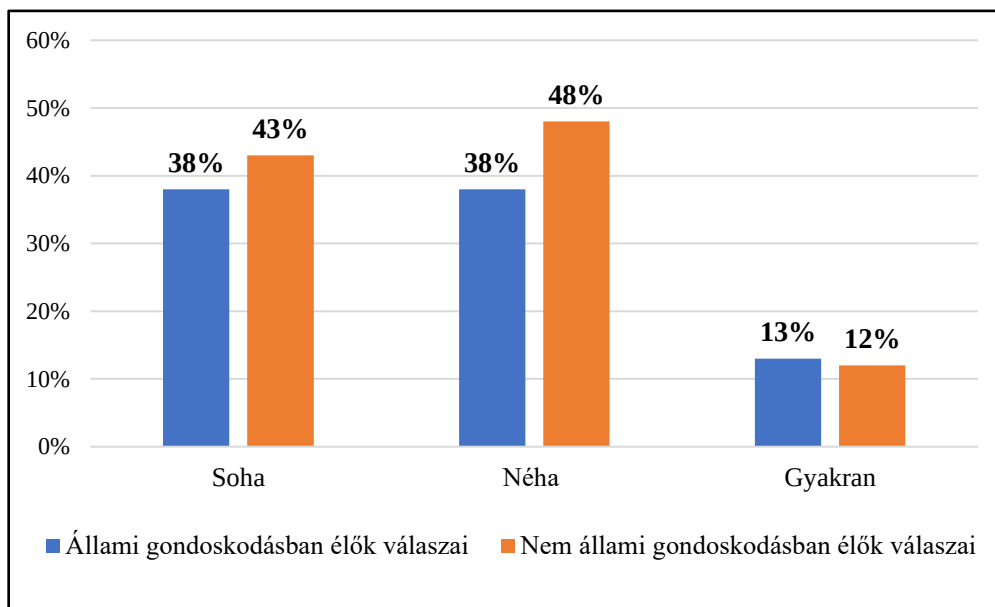
Mivel a megkérdezett célszemélyek állami, illetve nem állami gondoskodásban élő általános iskolás diákok voltak, így a kapott válaszok összehasonlítás jelleggel kerülnek kiértékelésre.

A megkérdezett állami gondoskodásban élő diákok és a jelenleg nem állami gondoskodásban élő diákok válaszai az alábbiak voltak arra az állításra, hogy „Az iskolában az osztálytársaim közül valaki vagy valakik bántani szoktak engem”:

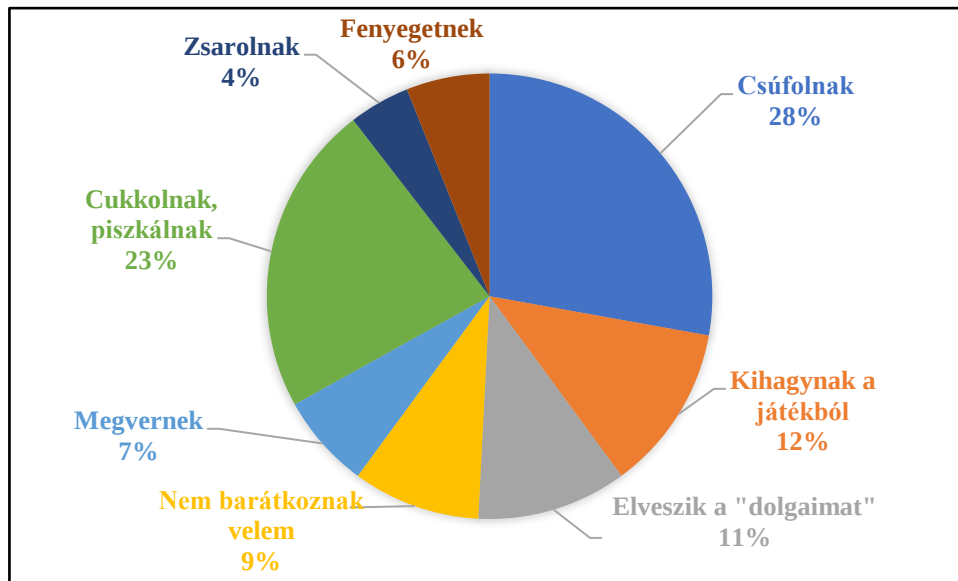
A nem állami gondoskodásban élő diákok válaszai közül 43% jelölte, hogy nem tapasztalja az említett jelenséget és 48% jelölte, hogy néha megtörténik vele a megnevezett esemény és 12% jelölte, hogy az iskolai mindennapokban gyakran előfordul, hogy zaklatás jelenségének van kitéve.

Az 6. ábrából összességében leolvasható, hogy a megkérdezettek számához viszonyítva kevés számban fordul elő, hogy gyakran történne meg a bántalmazás bármely formája. Mindemellett említésre méltó, hogy magas számban érzékelik a kitöltők néha a zaklatás bármely formáját.

Ezen kérdéshez kapcsolódóan a kitöltők kiválaszthatták, hogy ha azt érzik részvevők a bántalmazás jelenségében, mint bántalmazott, akkor mit tapasztalnak, milyen módon bántják őket. A megkérdezettek több választ is jelölhettek, hiszen nagy a valószínűsége, hogy nem egyféle módon fordul elő a zaklatás. A 204 válaszadó közül ezek a válaszok érkeztek:

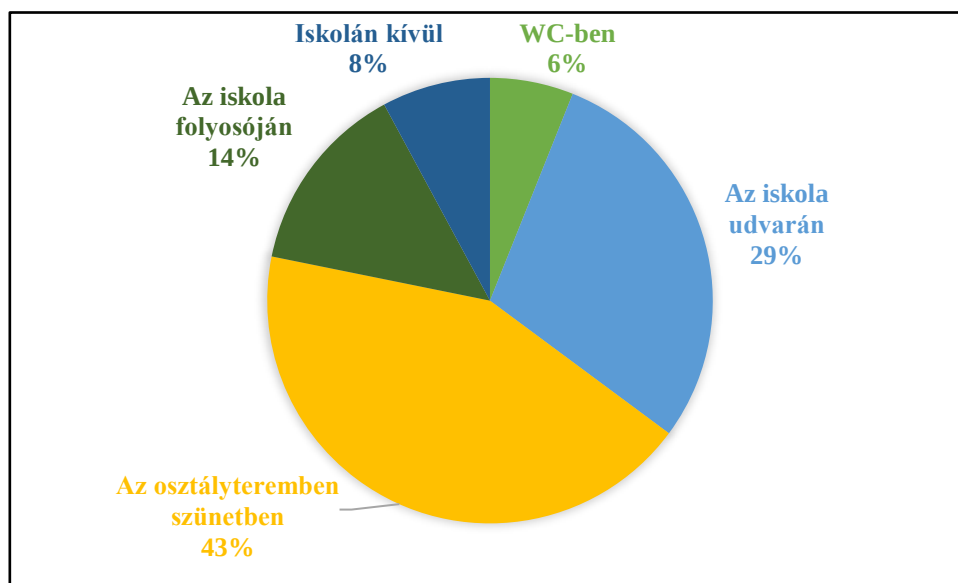
6. ábra: „Az iskolában az osztálytársaim közül valaki vagy valakik bántani szoktak engem” – **válaszok összehasonlítása**

7. ábra: Milyen módon tapasztalható a bántalmazás - összesített válaszok

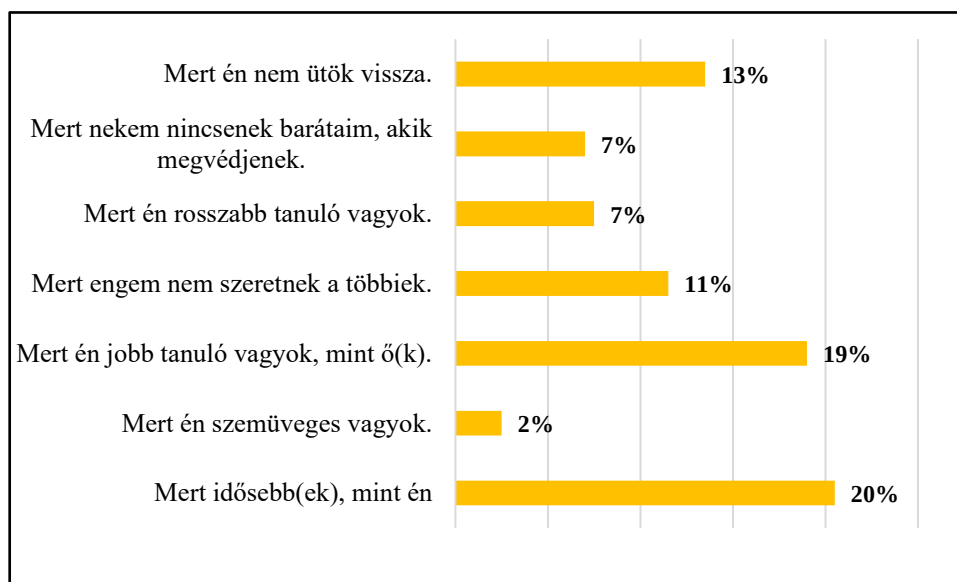
A 7. ábrán látható, hogy a tanulók többsége, mintegy 28%-ukat csúfolják az őket zaklatók, ami a bullyingnak a leggyakoribb formája. Mindemellett közel ugyanolyan arányban (23%) cukkolják/piszkálják az zaklatottat. Szintén magas számban (12%) jelölték azt a lehetőséget, hogy kihagyják őket a játékból, amely általános iskola alsó tagozatában és felső tagozatában is bántó tud lenni a diákok számára, ugyanis ebben az időszakban a kortársak szerepe fontos a diákok számára. A kitöltők 11%-a jelölte, hogy elveszik a dolgaikat, mely alatt érthető bármilyen iskolai felszerelés, ruházat, közlekedési eszköz stb. Mintegy 9% jelölte a kitöltők közül, hogy nem barátkoznak velük. A megkérdezettek 7%-a jelölte, hogy megverik őket, amely már fizikai bántalmazás közé tartozik az iskolai zaklatás során. 6%-uk érzi azt, hogy fenyegetésnek volna kitéve és 4%-uk érzi, hogy zsarolnák őket. Mivel a kettő fogalom közel határos egymással, így nehéz elkülöníteni. Zsarolás alatt értjük, ha a zsarolt illető megteszi a zsaroló által mondott dolgot, a fenyegetés pedig, mikor a fenyegető a fenyegetett ellen félelemkeltő dolgot mond.

A bántalmazás helyszíneiről a megkérdezettek a következő válaszokat adták:

8. ábra: "Ha bántanak téged, hol teszik azt?"- összesített válaszok

A megkérdezettek 43%-át az osztályteremben szünetben érik inzultusok más diáktársaktól. Szintén magas számban (29%) adták azt a választ, hogy az iskola udvarán történik a bántalmazás valamely formája. A kitöltők 14%-a jelölte azt, hogy az iskola folyosóján bántják, piszkálják őket. 8% jelölte, hogy az iskolán kívül éri őket bármi féle atrocitás társaiktól és 6% jelölte, hogy az iskolai WC-ben tapasztalják az iskolai zaklatás bármely formáját.

9. ábra: A bántalmazás valószínűsíthető okai - összesített válaszok

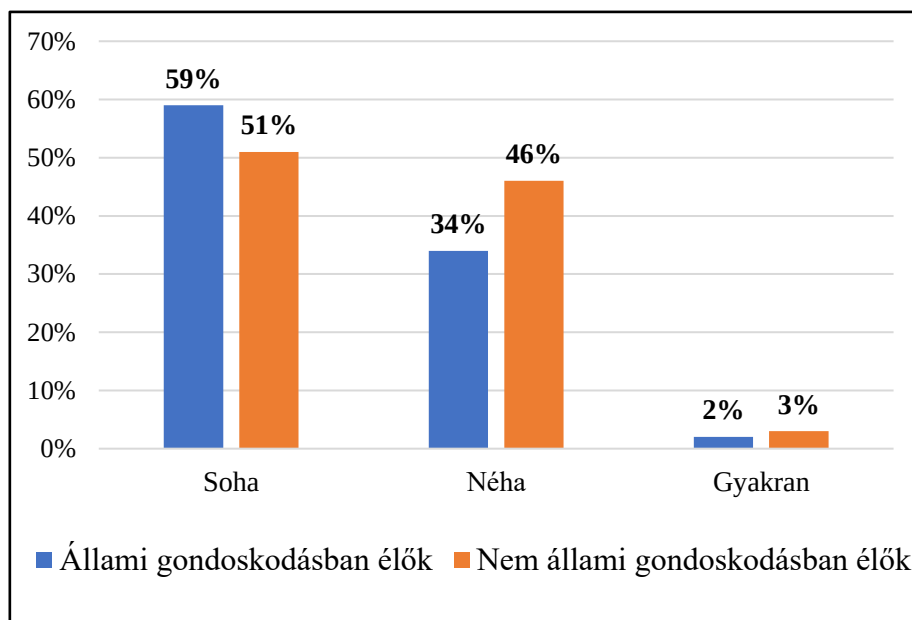
A 9. ábráról leolvasható, hogy 204 válaszadó közül 20% gondolja azt, hogy azért bántják, mert idősebbek, mint ő. 19% gondolja, hogy a tanulmányi eredményei befolyásolja azt, hogy ő kerül-e célpontba a bántalmazók körében. Ezzel ellentétben a negatív tanulmányi eredmény miatti bántalmazást mindösszesen 7% válaszolta. A megkérdezettek közül 13% nem

ütnek vissza abban az esetben, ha a zaklatás tettelegesséig fajulna. 11% érzi azt a mindennapi iskolai környezetben, hogy őt nem szeretik, ezért válik a zaklatott szerepkörbe, ezzel összefüggésben 7% tapasztalja, hogy nincs ki megvédje őket, ugyanis nem érzékeli, hogy lennének barátaik. A külsőséges szempontok, mint a szemüvegesség mindösszesen 2% ad okot a zaklatóknak a piszkálásra.

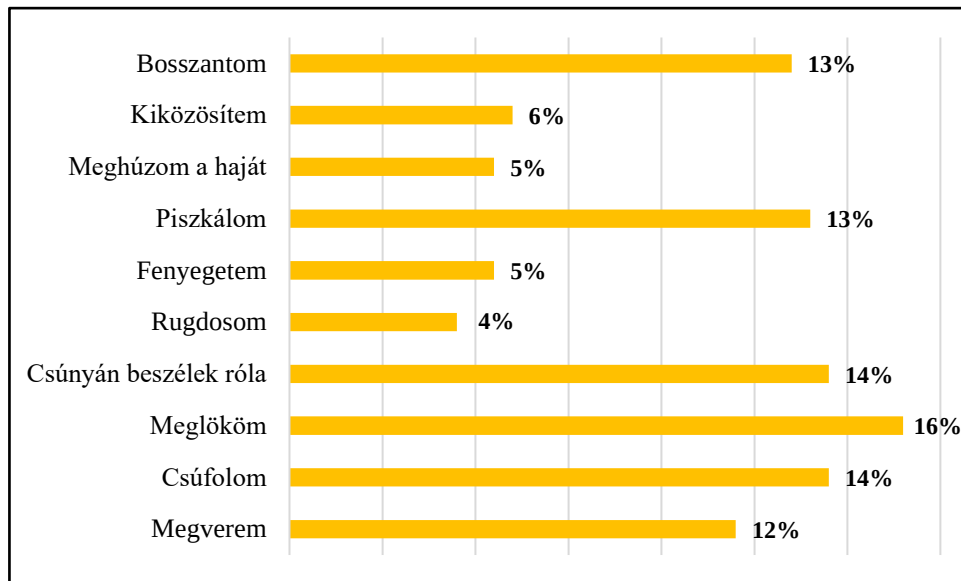
A kérdőív 6 – 12. kérdései a bántalmazotti szerepkörben lévők tapasztalataira és megfigyeléseire keresi a választ, míg a 13 – 17. kérdésekben a bántalmazó tulajdonságaira, cselekedeteire ad rámutatást.

A 68 megkérdezett állami gondoskodásban élő diákok közül mintegy 59% jelölte, hogy soha nem bántotta vagy nem bántja társait az iskolai környezetben. 34% válaszolta, hogy néha piszkálja társait és mindösszesen 1% jelölte, hogy gyakran alkalmazza a zaklatás különböző formáit társaival szemben. Ezzel szemben a jelenleg nem állami gondoskodásban élő diákok az alábbi válaszokat adták:

A 136 nem állami nevelkedésben élő tanulók közül 51% adta válaszul, hogy soha nem bántotta társát vagy jelenleg nem bántja. 46% válaszolta, hogy néha előfordul, hogy zaklatja / bántalmazza diáktársát és 3% jelölte, hogy gyakran piszkálja társát. Az atrocitások milyensége lehet verbális vagy nonverbális egyaránt. A megkérdezettek az alábbi válaszokat adták arra a kérdésre, hogy miként bántják tanuló társaikat:

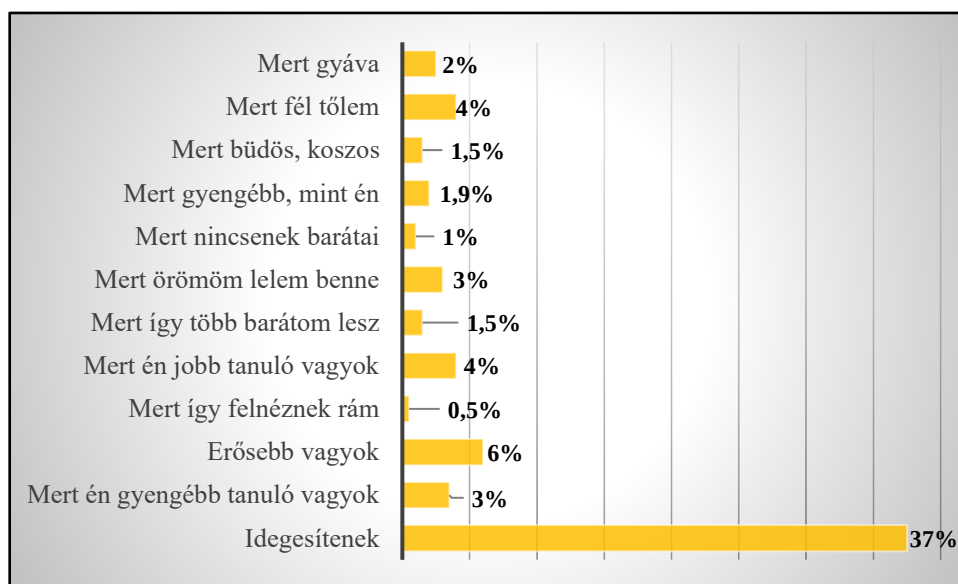
10. ábra: Kitöltők válaszai arra a kérdésre, hogy bántani szokták - e társaikat – összesített válaszok

11. ábra: A bántalmazó szerepkörben lévő diákok bántalmazási formája – összesített válaszok

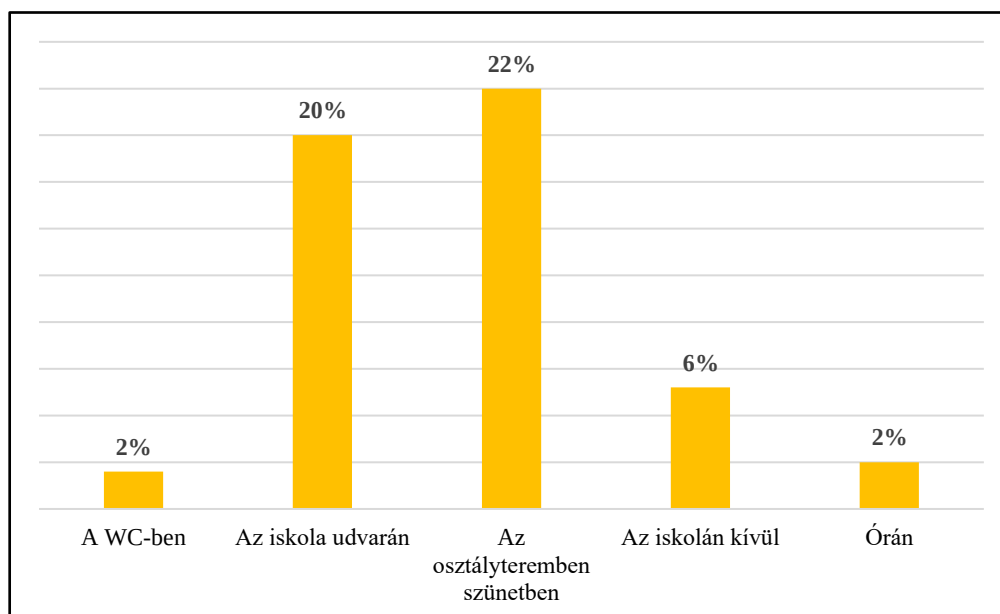
Leolvasható az ábráról, hogy a megkérdezettek közül legtöbben 16% alkalmazzák a fizikai bántalmazás egyes formáját a meglökést, lökdösést. Szintén magas arányban és megközelítőleg ugyanazon eredményekkel használják a bántalmazó szerepkörben lévő tanulók a verbális zaklatás különböző formáit: csúfolás 14%, csúnya beszéd az illetőről 14%. 13% jelölte, hogy piszkálja társát és 13% válaszolta, hogy bosszantja diáktársait iskolai környezetben. Fontos megemlíteni, hogy a „piszkálás” és „bosszantás” alatt fizikális és mentális bántalmazást is érthető. A tettelegességig fajuló zaklatásnál a megverés jelensége figyelhető meg, amit a kitöltők közül 12% jelölt. Összesen 4% jelölte, hogy megrúgja a zaklatott személyt és 5% adta válaszul, hogy meghúzza a haját a bántalmazott diáknak. 6% válaszolta, hogy kiközösíti a mindennapi iskolai életben előforduló helyzetekben, mint a játék, csoportos munka stb. A legsúlyosabb típusa az inzultálásnak a fenyegetés, ugyanis ilyenkor az érintett személy mindennapja félelemmel töltött a kiszámíthatatlanság miatt. Ezt a formáját a zaklatásnak 5% jelölt a kérdőív kitöltése során.

Az atrocitások megjelenésének oka legfőképp valamilyen lelki problémából eredeztethető vissza. Azok a személyek, akik az iskolai zaklató szerepkörben érzik magukat az alábbi okokat jelölték:

12. ábra: A zaklató személyek a zaklatás okát tekintve

Leolvasható az ábráról, hogy azok a kitöltők, akik többször bántják társaikat kiváltó oknak vélik, hogy az adott illető idegesíti őket. Ezt a lehetőséget 37% jelölte, ami a többi eredményhez képest kimagasló. Az ezt követő eredmények száma alacsony. 6% jelölte, hogy erősebbnek érzi magát annál a személynél, akit bánt. Megegyező számban (4%) jelölték a kitöltők, hogy amiatt éreznek késztetést a bántalmazás bármely formájára, mert a bántalmazott személy fél tőlük, illetve a tanulmányi eredmények közti különbségek miatt.

13. ábra: A bántalmazás helyszínei a bántalmazó felek válaszaiból

A 13. ábráról leolvasható, hogy a bántalmazó válaszadók közül 22% jelölte, hogy az osztályteremben szünetben zaklatja társát / társait, de közel megegyező arányban (20%) válaszolták, hogy az iskola udvara is egy olyan helyszín, ahol megtörténhet az atrocitás bármely formája.

A pedagógusok szerepe a legfontosabb ezekben az esetekben ugyanis a zaklatás és bántalmazás kiszűrése és megelőzése a leglényegesebb. A kérdőívben a megkérdezettek válaszolhattak arra a kérdésre, hogy a tanárok beavatkoznak – e akkor, ha a diákok között erőszakos jelenséget vélnek felfedezni. A 204 megkérdezett tanuló közül 48% jelölte, hogy gyakran tapasztalják a pedagógusi beavatkozást a jelenség során, 33% adta válaszul, hogy néha előfordul és 18% válaszolta, hogy soha nem érzékelték a pedagógusok közbenjárását. Ezen eredmények alapján arra a kérdésre, hogy a diákok félnek – e az iskolában közel azonos válaszokat kaptam. A 204 főből 63% jelölte, hogy nem fél az iskolában, 27% néha és 8% gyakran fél az iskolai intézményben a tanítási időszak alatt. Összefüggés vélhető a pedagógusok beavatkozása és a tanítványok félelmei között.

A kérdőív végén a megkérdezettek saját szavaikkal írhatták le tapasztalataikat, gondolataikat, véleményüket az érintett témával kapcsolatban. A kérdés megválaszolása nem volt kötelező, így nem minden személy adott választ rá. Fontos azonban kiemelni olyan írásokat, amelyek jelentőséggel bírnak. Szó szerinti idézés mellé a kitöltő életkorát, nemét és családi helyzete lesz látható.

12 éves; lány; nem állami gondoskodásban nevelkedő:

„Hát több mint 4 éve összeveszttem 2 emberrel akik a veszekedés után nagyon bunkó módon bántak velem pl.: kiközösítettek, csúnyákat mondanak róllam, kibeszéltek a hátam mögött és ez sajnos a mai napig tart: (Sokszor mondták pár osztálytársamnak, hogy verjenek meg, és meg is vertek. És ha bármi rossz dolgot csinált valaki azt rám akkarta fogni. Aztán sok barátomat elvették és ezért nagyon szomorú lettem, és még sok rossz dolgot csináltak és sokszor hallottam vissza pár embertől, hogy miket mondtak rám, és én ezeket elhittem és elkezdtem utálni magam, nagyon sokat veszekedtünk egymással és utána sokat sírtam, mert elég könnyen meglehet engem bántani és ez egyre rosszabb lett, egyre többet sírtam otthon és az iskolában is. Aztán már elkezdtem bántani magam.”

A fent idézett lány mivel leírta, hogy olyan cselekvést folytat, amely önkárosító és önsértő ezért jelentési kötelezettség miatt értesítettem a konzulens pedagógust, az érintett osztály

osztályfőnökét. Mivel a kérdőív megválaszolása anonim módon történt így a személyt meghatározni nem lehetett, csak a leírt szociodemográfiai adatok által lehetett behatárolni. Az osztályfőnök ezt követően felvette az iskolában dolgozó szociális pedagógussal a kapcsolatot a diákok érzékenyítése céljából a témában.

10 éves; lány; nem állami gondoskodásban nevelkedő:

„Második osztályban volt valaki aki gyakran bántott engem is és az osztálytársaimat is és én pszichológushoz jártam miatta.”

Eredmények

Első hipotézisemben azt feltételeztem, hogy az állami gondoskodásban nevelkedő diákok nagyobb valószínűséggel vannak kitéve az iskolai bántalmazás jelenségének. Ennek a feltevésnek a vizsgálatát a kérdőívben a 7. kérdéssel kutattam, miszerint „Az iskolában az osztálytársaim közül valaki vagy valakik bántani szoktak engem”. A kiértékelés során a 6. ábra mutatja, hogy azok a diákok, akik rendes családi körülmények között élnek nagyobb számban érzik magukat a bántalmazás jelenségében, mint az állami gondoskodásban élő tanulók. Mivel eltérő a két csoport válaszadóinak a száma, így százalékokkal kimutatható, hogy a nem állami gondozott diákok közül mintegy 59%-uk tapasztalja néha vagy gyakran a bántalmazást. Ezzel szemben az állam által nevelt gyermekek közül „csak” 51%-uk tapasztalja ezt. Ez alapján a hipotézisemet elvetem.

Második hipotézisemben feltételezem, hogy az iskolai zaklatás áldozatául esett diákokat nagyobb számban az osztályteremben érik a különböző atrocitások. Ezt a kérdőívben a 11. kérdéssel vizsgáltam, miszerint: „Ha bántanak téged, hol teszik azt?”, melynek eredményei szerint legnagyobb számban (43% az összesített válaszok közül) az osztályteremben történik szünetben. Ami összehasonlítható Fazekas – Dávid Dóra (2020) kutatásával. Ez alapján a hipotézisemet igazoltam.

Harmadik feltételezésem szerint azok a diákok, akik államilag gondozottak magasabb számban vannak jelen a zaklatói szerepben. Erre a kérdőív 13. kérdés szolgált, melynek eredményeit a 10. ábra mutatja. Százalékok szerint az állami gondozott kitöltöttek közül, a 68 főből 35%-uk bántja néha vagy gyakran társait. Míg a normális családban nevelkedő diákok közül a 136 főből 49%-uk bántja néha vagy gyakran társait. Ezzel a hipotézisemet elvetem.

Összegzés

Jelen tanulmányomban az iskolai bántalmazás jelenségét vizsgáltam kiemelt figyelemmel a jelenleg állami gondoskodásban élő gyermekekre. Fontos kérdéseim közé tartozott, hogy az állami gondoskodásban nevelkedő diákok nagyobb valószínűséggel vannak – e kitéve az iskolai zaklatás jelenségének. Emellett jelentős kérdésnek véltem még, hogy a bullyingban résztvevőként lévő diákok közül a zaklatói szerepben az állami gondozottak magasabb számban vannak – e jelen. Utolsó sorban pedig a szerepkör vizsgálatán belül a feltevés, hogy az állam által nevelt gyermekek közül magasabb számban vannak azok a tanulók, akik a zaklatói szerepben vannak.

A dolgozatomban feltett hipotézisek alátámasztására, akár cáfolására kérdőíves módszerrel alkalmaztam, melyet általános iskolás tanulókkal tölttettem ki 3. osztálytól 8. osztályig. A kérdőívet 204 tanuló töltötte ki, közülük mindösszesen 68 személy él állami gondoskodásban. A kérdőívben a diákok megadott válaszokból választhatták ki a számukra leginkább releváns választ, de emellett egyéb tapasztalatokat is megfogalmazhattak néhány kérdésnél. Utolsó kérdésben pedig a véleményüket, tapasztalataikat írhatták le hosszas kifejtés során.

A kérdőív értékelésénél az összesített válaszok mellett két külön értékelés is született tekintve az állami gondoskodásban élő és a jelenleg normál családban felnövő diákok válaszait. Az első hipotézisemre, miszerint az iskolai bántalmazás jelenségének áldozatai nagyobb eséllyel a jelenleg állam által nevelt gyermekek, az alábbi válaszok születtek: a megkérdezett 68 állami gondozott tanuló közül, mint egy 13% válaszolta, hogy gyakran tapasztalja a bántalmazás bármely formáját és 38% jelölte, hogy néha előfordul vele. Ezzel ellentétben pedig a jelenleg normál családban felnövő diákok közül összesen 12% jelölte, hogy gyakran tapasztalja, míg 48% válaszolta, hogy néha megtörténik, hogy áldozatául esik a jelenségnek. Arányaiban tehát elmondható, hogy az államilag nevelt diákok nagyobb valószínűséggel vannak kitéve a bullying jelenségének. Ennek oka lehet a családi háttérük, mely egy normál családban nevelkedő diák számára elképzelhetetlen, így kevésbé, szinte alig tudnak empátikusak lenni társukkal.

A megfogalmazott hipotézisre, miszerint a leggyakoribb helyszín az iskolai bántalmazásnak az osztályterem bizonyosulnak az összesített válaszok az alábbi eredményeket adták: a 204 megkérdezett diák közül 43%-uk válaszolta, hogy az osztályteremben érik atrocitások, ezzel alátámasztva a feltevést. Mivel a válaszadók több válaszlehetőséget adtak meg, így a további helyszíneket (iskola udvara, iskolán kívül, folyosó stb.) is magas számban jelölték. Mivel a

tanórák közti szünetekben a pedagógusok ritkán tartózkodnak az osztályteremben, így a zaklatók potenciális helynek tekintik. Más helyszíneken, mint például a folyosó, udvar stb. ezeken a helyeken általánosságban a tanórák közti szünetekben ügyeletes tanárok vannak, így nagyobb valószínűséggel figyelnek fel a bántalmazás jelenségére.

Végül pedig az utolsó feltevésemre, hogy az állami gondozott tanulók között nagyobb számban vannak azok, akik a zaklatói szerepkörben vannak, mint azok a diákok, akik társadalom által normálisnak vélt családban nőnek fel a kérdőív kiértékelésénél, az alábbi válaszok születtek: a megkérdezett 68 állami gondoskodásban nevelkedő diákok közül mindösszesen 1,5% jelölte, hogy gyakran bántja társát, akár mentálisan akár fizikailag. Ellenben azok a diákok, akik nem állami gondoskodásban élnek közülük a 136 főből, összesen 3% adta ugyan ezt a választ. Arányaiban tekintve tehát a kérdőív megcáfolja feltételezésemet és kevesebb számban vannak bántalmazó diákok az állami gondozottak között.

Pedagógus jelöltként fontosnak tartom ezt a témát szem előtt tartani. Jelentős figyelmet kell fordítani a tanárok képzésére ezen a téren, hiszen minél gyorsabb ütemben fejlődik a világ, annál gyorsabban változnak a mai diákok is, és kiemelten fontos, hogy elegendő figyelmet szenteljünk a diákokra. Mivel a zaklatás formája nem csak fizikai formában létezik, hanem virtuális formában az interneten, így rendkívül lényeges felhívni az emberek figyelmét annak veszélyeire és tudatosítani bennük, hogy az internetes zaklatás, másnéven cyberbullying veszélyes. De mindemellett a legfontosabb, hogy tudatosítsuk a környezetünkben lévő emberekben, hogy mellettük vagyunk és lelki támaszt nyújtunk, ha kell és bízhatnak bennünk. Ennek segítségével úgy vélem, hogy az áldozatok száma, illetve maga a jelenség is kevesebb arányban fordul majd elő.

Irodalomjegyzék

- Baughman, H. M., Dearing, S., Giammarco, E. és Vernon, P.A. (2012): Relationships between bullying behaviours and the Dark Triad: A study with adults. *Personality and Individual Differences*, **52**. 571-575.
- Björkqvist, K., Ekman, K. és Lagerspetz, K.M. (1982): Zaklatók és áldozatok: ego-képük, ideális ego-képük és normatív ego-képük. *Scandinavian Journal of Psychology*, **24**. 4. sz.
- Bollmer, J.M, Harris, M.J. és Milich, R. (2006): Reakciók a zaklatásra és a kortársak áldozattá válására: narratívák, fiziológiai izgalom és személyiség. *Journal of Research in Personality*, **40**. 5. sz.
- Book, A.S., Volk, A.A. és Hosker, A. (2012): A serdülőkori zaklatás és személyiség: adaptív megközelítés. *Személyiség és egyéni különbségek*, **52**. 2. sz. 218-223.
- Boulton, M. J. (2012): The effects of victim of bullying reputation on adolescents' choice of friends: Mediation by fear of becoming a victim of bullying, moderation by victim status, and implications for befriending interventions. *Journal of Experimental Child Psychology*. **114**. 1. sz. 146-160.
- Buda Mariann (2009): Közérzet és zaklatás az iskolában. *Iskolakultúra* **19**.5-6. sz. 3-15.
- Buda Mariann (2015): Online kutatás – Értelmezési kísérlet hazai és nemzetközi kontextusban. <https://docplayer.hu/16274232-Buda-mariann-online-kutatas-ertelmezesi-kiserlet-hazai-es-nemzetkozi-kontextusban.html>
- Buda Mariann (2015): *Az iskolai zaklatás* – a kutatások tükrében. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen.
- Caravita, S.C., Di Blasio, P. és Salmivalli, C. (2009): Az empátia és a társadalmi státusz egyedi és interaktív hatásai a zaklatásban való részvételre. *Társadalmi fejlődés*, **18**, 140-163.
- Costa, P.T és McCrae, R.R (1992): Normál személyiségértékelés a klinikai gyakorlatban. A NEO személyiségleltár. *Pszichológiai értékelés*, **4**, 1. sz. 5-13.
- Drogprevenciós Munkacsoport (2016): Az iskolai bántalmazás, zaklatás megelőzése: módszertani füzet, Pécs.
- Fazekas – Dávid Dóra (2020): Az iskolai zaklatás. *Az agresszív és deviáns viselkedés előfordulása a kunszentmártoni járásban*. **19**.

- Frisén, A., Jonsson, A. és Persson, C. (2007): Adolescents' perception of bullying In: Who is the victim? Who is the bully? What can be done to stop the bullying? *Adolescence*, **42.** 168. sz. 749–761.
- Haász Sándor és Viczina Andrea (2022): A gyermekvédelmi gondoskodásból kikerült felnőttek jövőkép vizsgálata. *Párbeszéd: Szociális Munka folyóirat*, **9.** 2. sz. <https://doi.org/10.29376/parbeszed.2022.9/2/2>
- Juvonen, J. és Graham, S. (2004): Kutatásokon alapuló beavatkozások a zaklatással kapcsolatban. In: CE Sanders & GD Phye.
- Kovács – Berta Renáta Andrea (2022): Agresszió, proszociális viselkedés szociálpszichológiája ppt.
- Körmendi Attila és Szklenárik Péter (2012): Az iskolai zaklatás. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen. 13-55.
- Margitics Ferenc, Figula Erika és Pauwlik Zsuzsa (2020): Az iskolai erőszak tradicionális szerepmintáinak összefüggése a cyberbullying különböző formáival általános és középiskolába. *MAGYAR PEDAGÓGIA*, **120.** 4. sz. 347–371.
- Olweus, D. (1999): Az iskolai zaklatás. *Educatio*, **1999.** 4. sz. (717 – 739)
- Pepler, D. J., Craig, W. M. és Roberts, W. L. (1998): Agresszív és nem agresszív gyerekek megfigyelése az iskolai játszótéren. *Merrill-Palmer Quarterly*, **44.** 1. sz.
- Rácz, A., Hodosán, R. és Korintus, M. (2009): Dokumentumok, szakirodalmak a gyermekvédelmi rendszerben élő fiatal felnőttek továbbtanulásáról és felsőoktatási részvételéről.
- Rácz A., Csurgó B., Hodosán R. és Szombathelyi Sz. (2012): Gyermekvédelemben nevelkedettek társadalmi integrációs esélyei. *Esély*, **3.**
- Utasi J. (2000): Erőszak az iskolában. *Család, Gyermek, Ifjúság*, **9.** 1. sz. 27-30.
- Vaillancourt, T., Hymel, S. és McDougall, P. (2003): A zaklatás hatalma: következményei az iskolai alapú beavatkozási stratégiákra. *Journal of Applied School Psychology*, **19.** 2. sz.
- Willard, N. E. (2007): Cyberbullying and Cyberthreats: *Responding to the Challenge of Online Social Agression, Threats, and Distress.*
- Központi Statisztikai Hivatal (2012): Állami gondoskodástól a mai gyermekvédelemig. Letöltés: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/allamigondoskodas.pdf>, 2023.11.25.

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat: Körmendi Attila, Szklenárik Péter - Az iskolai zaklatás	6
--	---

Ábrák jegyzéke

1. ábra: Központi Statisztikai Hivatal: Gyermekotthonokban és nevelőszülőknél ellátott gyermekek és fiatal felnőttek a gondozás időtartama szerint	16
2. ábra: KSH: Gyermekotthonokban és nevelőszülőknél ellátott gyermekek és fiatal felnőttek a gondozás időtartama szerint	16
3. ábra: KSH: Élveszületések és teljes termékenységi arányszám	17
4. ábra: Kérdőívet kitöltöttek aránya	19
5. ábra: Kitöltők életkori megoszlása - összesített válaszok	20
6. ábra: „Az iskolában az osztálytársaim közül valaki vagy valakik bántani szoktak engem” – válaszok összehasonlítása	21
7. ábra: Milyen módon tapasztalható a bántalmazás - összesített válaszok	22
8. ábra: "Ha bántanak téged, hol teszik azt?"- összesített válaszok	23
9. ábra: A bántalmazás valószínűsíthető okai - összesített válaszok	23
10. ábra: Kitöltők válaszai arra a kérdésre, hogy bántani szokták - e társaikat – összesített válaszok	24
11. ábra: A bántalmazó szerepkörben lévő diákok bántalmazási formája – összesített válaszok	25
12. ábra: A zaklató személyek a zaklatás okát tekintve	26
13. ábra: A bántalmazás helyszínei a bántalmazó felek válaszaiból	26

Mellékletek

KÉRDŐÍV

Kedves Diák!

Lóczy Renáta Tünde végzős tanító szakos hallgató vagyok. Az őszinte válaszdokra volna szükségem a szakdolgozatom véglegesítéséhez, amely szükséges a diplomámhoz. Ezt a kérdőívet teljesen anonim módon töltöd ki, így semmiféle olyan kérdés nem kerül majd eléd, amiből be tudnának téged azonosítani. A kérdőívek harmadik fél kezébe nem kerülnek. Kérlek téged, hogy légy őszinte és segítsd munkámat!

A válaszaidat, akkor tudom beleszámítani a kutatásba, ha a kérdések után a betűkkel jelölt általad gondolt válaszlehetőségek betűjelét bekarikázod!

- 1) Nemed?
 - a) Férfi
 - b) Nő
- 2) Hány éves vagy? (Válaszodat írd le!)
.....
- 3) Jelenleg hol élsz?
 - a) Falu
 - b) Város
 - c) Tanya
- 4) Állami gondoskodásban¹ élsz – e jelenleg?
 - a) Igen
 - b) Nem
- 5) Hány testvéred van?
 - a) Egyke vagyok (Nincs testvérem).
 - b) Ketten vagyunk testvérek.
 - c) Hárman vagyunk testvérek.
 - d) Négyen vagyunk testvérek.
 - e) Egyéb:
- 6) Milyen gyakran történik meg veled a következő esemény?

Az iskolában az osztálytársaim közül valaki vagy valakik bántani szoktak engem.

- a) Soha
- b) Néha
- c) Gyakran

Ha **IGEN**, akkor milyen módon bántanak? Több választ is jelölhetsz!

a) Csúfolnak	e) Megvernek
b) Kihagynak a játékból	f) Cukkolnak, piszkálnak
c) Elveszik a „dolgaimat”	g) Zsarolnak
d) Nem barátkoznak velem	h) Fenyegetnek

i) Más egyéb módon, pl.:

.....
.....

7) Milyen gyakran történik meg veled a következő esemény?

Az iskolából egy nagyobb diák bánt, vagy valaki más bánt az osztályból.

- a) Soha
- b) Néha
- c) Gyakran

Ha igen, milyen módon?

.....
.....

8) Milyen gyakran történik meg veled a következő esemény?

Ugyanazok bántanak, szerintem ok nélkül.

- a) Soha
- b) Néha
- c) Gyakran

9) Milyen gyakran történik meg veled a következő esemény?

Nem tudom megvédeni magam, mert akik bántanak erősebbek, nagyobbak vagy többen vannak.

- a) Soha
- b) Néha
- c) Gyakran

10) Milyen gyakran érzed ezt?

Félek az iskolában.

- a) Soha
- b) Néha
- c) Gyakran

11) Ha bántanak téged, hol teszik azt?

- a) A WC-ben
- b) Az iskola udvarán
- c) Az osztályteremben a szünetben
- d) Az iskola folyosóján
- e) Iskolán kívül

Egyéb helyen:

.....
.....

12) Ha valamilyen módon bánt valaki téged, szerinted miért teszik? Több választ is jelölhetsz!

a) Mert idősebb(ek), mint én.	e) Mert engem nem szeretnek a többiek.
b) Mert én szemüveges vagyok.	f) Mert én rosszabb tanuló vagyok.
c) Mert én jó vagy jobb tanuló vagyok,
mint ők.	g) Mert nekem nincsenek barátaim, akik
megvédjenek.
d) Mert én nem ütök vissza.	

Mert (írd ide, ha más miatt):

.....
.....

13) Milyen gyakran fordul elő veled a következő esemény?

Bántani szoktam egy vagy több társamat!

- a) Soha
- b) Néha
- c) Gyakran

Ha **igen**, milyen módon bántasz másokat?

a) Megverem	f) Fenyegetem
b) Csúfolom	g) Pizskálom
c) Meglököm	h) Meghúzom a haját
d) Csúnyán beszélek róla	i) Kiközösítem
e) Rugdosom	j) Bosszantom

Más egyéb:

.....
.....

14) Milyen gyakran fordul elő veled a következő esemény?

Olyan emberek társaságát keresem, akik bántanak másokat, tanárokat, erősek és erőszakosak!

- a) Soha
- b) Néha
- c) Gyakran

15) Ha társaim között verekedést, szóváltást tapasztalok:

- a) Odamegyek és csatlakozok az erőszakoskodóhoz
- b) Megpróbálom kibékíteni őket
- c) Megvédem azt, akit bántanak

16) A tanárok beavatkoznak, ha a diákok között erőszakos akciók zajlanak.

- a) Soha
- b) Néha
- c) Gyakran

17) A következő állításokat, akkor kell kitöltened, ha bántani szoktál másokat!

Azért bántom őt / őket, mert:

a) Idegesítenek	g) Mert öröömöm lelem benne
b) Mert én gyengébb tanuló vagyok	h) Mert nincsenek barátai
c) Erősebb vagyok	i) Mert gyengébb, mint én
d) Mert így felnéznek rám	j) Mert bűdös, koszos
e) Mert én jobb tanuló vagyok	k) Mert fél tőlem
f) Mert így több barátom lesz	l) Mert gyáva

Ha bántom őket, itt teszem:

- a) A WC-ben
- b) Az iskola udvarán
- c) Az osztályteremben szünetben
- d) Az iskolán kívül
- e) Órán

18) Ha szeretnél még valamit leírni, ami eszedbe jutott a kitöltésnél most van rá lehetőség!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

KÉRLEK ELLENŐRIZD, HOGY MINDEN KÉRDÉSRE ADTÁL – E VÁLASZT!

Plágiumnyilatkozat

Plágium-nyilatkozat

Alulírott LÓCI ZENÁTA Tünde.....(név) (NEPTUN-kód: CHERIA.....)
jelen nyilatkozat aláírásával kijelentem, hogy
az ISKOLAI AGRESSZIÓ / ZAKLATÁS NEGATÍV HATÁSAI AZ ÁLLA-
MI GONDOSZOTT GYERMEKEKRE.....

című szakdolgozat (a továbbiakban: dolgozat) önálló munkám, a dolgozat készítése során betartottam a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv. szabályait, valamint az Alkalmazott Pedagógiai Intézet által előírt, a dolgozat készítésére vonatkozó szabályokat, különösen a hivatkozások és idézések tekintetében.

Tudomásul veszem, hogy szakdolgozat esetén plágiumnak/szerzői jogsértésnek számít:

- szó szerinti idézet közlése idézőjel és hivatkozás megjelölése nélkül;
- tartalmi idézet hivatkozás megjelölése nélkül;
- más szerző publikált gondolatainak saját gondolatként való feltüntetése.

Kijelentem továbbá, hogy a dolgozat készítése során az önálló munka kitétel tekintetében a konzulens, illetve a feladatot kiadó oktatót nem tévesztettem meg.

Jelen nyilatkozat aláírásával tudomásul veszem, hogy amennyiben bizonyítható, hogy a dolgozatot nem magam készítettem vagy a dolgozattal kapcsolatban szerzői jogsértés ténye merül fel, a SZTE JGYPK Alkalmazott Pedagógiai Intézete a dolgozatot elégtelennek minősíti.

Kelt: Szeged, 2024.

hallgató aláírása